

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

IJTIMOIIY-IQTISODIY FAKULTETI

**MILLIY G'OYA MA'NAVIYAT ASOSLARI
VA HUQUQ TA'LIMI YO'NALISHI**

4-KURS 401-GURUH TALABASI

QO'CHQOROVA SHAHLONING

**MILLIY G'OYA: ASOSIY TUSHUNCHA VA
TAMOYILLAR**

FANIDAN YOZGAN

REFERATI

ILMIY RAHBAR: A.QAMBAROV

NAMANGAN 2016

Mavzu: Globallashuv jarayonida mafkuraviy immunitetni shakllantirish vazifalari.

Reja:

Kirish

- 1. Globallashuv tushunchasining mazmun-mohiyati.**
- 2. «Mafkuraviy tahdid»larning yuzaga kelishi va uning oqibatlari**
- 3. «Mafkuraviy immunitet», «Mafkuraviy Xavfsizlik»**

Xulosa

Foydalanilgan adabiyotlar

Kirish

XXI asr boshlariga kelib dunyo mamlakatlari o`rtasidagi o`zaro ta`sir shu qadar kuchayib ketdiki, bu jarayondan to`la chegaralanib olgan birorta ham davlat yo`q, deb to`la ishonch bilan aytish mumkin. Hattoki, xalqaro tashkilotlardan uzoqroq turishga intilayotgan, ularga a`zo bo`lishni istamayotgan mamlakatlar ham bu jarayondan mutlaqo chetda emas. Globallashuv shunday jarayonki, undan chetda turaman, degan mamlakatlar uning ta`siriga ko`proq uchrab qolishi mumkin. Bunday g`ayri ixtiyoriy ta`sir esa ko`pincha salbiy bo`ladi.

Globallashuvning turli mamlakatlarga o`tkazayotgan ta`siri ham turlicha. Bu hol dunyo mamlakatlarining iqtisodiy, axborot, ma`naviy salohiyatlari va siyosati qanday ekani bilan bog`liq. Dunyoda yuz berayotgan shiddatli jarayonlarning har bir mamlakatga o`tkazayotgan salbiy ta`sirini kamaytirish va ijobiy ta`sirini kuchaytirish uchun shu hodisaning mohiyatini chuqurroq anglash, uning xususiyatlarini o`rganish lozim. Bu hodisani chuqur o`rganmay turib unga moslashish, kerak bo`lganda, uning yo`nalishini tegishli tarzda o`zgartirish mumkin emas. Globallashuv yana shunday jarayonki, uni chuqur o`rganmaslik, undan foydalanish strategiyasi, taktikasi va texnologiyasini ishlab chiqmaslik mamlakat iqtisodi va madaniyati, ma`naviyatini tog`dan tushayotgan shiddatli daryo oqimiga boshqaruvsiz qayiqni topshirib qo`yish bilan baravar bo`ladi.

Globalashuv- bu avvalo hayot sur'atlarining beqiyos darajada tezlashuvi demakdir¹. XXI-asrning boshlariga kelib mafkuraviy jarayonlarning universallasuvi shu darajaga yetadiki, undan biror kishi chetda qolayotgani yo'q. U butun yer yuzini, barcha mintaqa va mamlakatlarni qamrab oldi, dunyodagi barcha odamlar uning ta'siri ostida hayot kechirmoqda.

Globalashuvga berilgan ta'riflar juda ko'p. Lekin uning xususiyatlarini to'laroq qamrab olgani bizningcha, fransuz tadqiqotchisi B.Bandi bergan ta'rif. Unda globalashuv jarayonining uch o'lchovli ekaniga urg'u beriladi:

- Globalashuv - muttasil davom etadigan tarixiy jarayon;
- Globalashuv - jahonning gomogenlashuvi va universallasuvi jarayoni;
- Globalashuv - milliy chegaralarning «yuvilib ketish» jarayoni.

B.Bandi ta'rifida keltirilgan globalashuv o'lchovlarining har uchalariga nisbatan ham muayyan e'tirozlar bildirish mumkin. Lekin jahonda yuz berayotgan jarayonlarni kuzatsak, ularning har uchovi ham unda mavjud ekanini ko'ramiz.

Globalashuvning mamlakatlar iqtisodi siyosati va ma'naviyatiga o'tkazishi mumkin bo'lgan ijobiy va salbiy ta'siri Hindistonning mashhur davlat arbobi Mahatma Gandining quyidagi so'zlarida yaxshi ifodalangan: «Men uyimning darvoza va eshiklarini doim mahkam berkitib o'tira olmayman, chunki uyimga toza havo kirib turishi kerak. Shu bilan birga ochilgan eshik va derazalarimdan kirayotgan havo dovul bo'lib uyimni ag'dar-to'ntar qilib tashlashi, o'zimni esa yiqitib yuborishini ham istamayman».

Globalashuvning o'zi murakkab jarayon ekani, uning turli mamlakatlar iqtisodi, siyosati va ma'naviyatiga o'tkazayotgan ta'siri yana ham murakkab bo'lgani sababli unga nisbatan ham jahonga bir-biriga nisbatan qarama-qarshi bo'lgan ikki guruh: globalistlar va aksilglobalistlar guruhlarini vujudga keldi.

Globalashuv tarafdorlari globalistlar, deb ataladi. Ular orasida davlat arboblari, siyosatdonlar, sanoatchi va biznesmenlar ko'proq uchraydi. Globalashuv muxoliflari esa aksilglobalistlar nomini olgan bo'lib ular orasida ko'proq so'l kuchlar, kasaba uyushmalari va yoshlar tashkilotining vakillari bor.

¹ Karimov I A Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch.- T.: "Ma'naviyat", 2008.

MDH hududida aksilglobalistlar Rossiya Federatsiyasi hududida faol harakat olib bormoqdalar. Bu yerda ular turli anjumanlar, seminarlar o'tkazish uchun to'planib turdilar.

XX asr o'rtalarida globallashuvning institutsionallashuvi, ya'ni tashkillashuvi kuchaygandan keyin bu jarayonning o'zi ham keskin tezlashdi va kuchaydi. Institutsionallashuvning kuchayganini Butunjahon savdo tashkiloti, Xalqaro Valyuta jamg'armasi, Jahon banki, Yevropa taraqqiyoti va tiklanish banki ulkan tashkilotlarning vujudga kelgani misolida ham ko'rish mumkin.

Inson, jamiyat va davlat hayoti hamda faoliyatiga nisbatan muayyan davr mobaynida aniq maqsadga yo'naltirilgan mahalliy, hududiy, mintaqaviy va umumsayyoraviy salbiy omillarning tajovuzi tufayli aniq makon va zamonda vujudga keladigan havf-hatar shakli, muayyan barqaror siyosiy-ijtimoiy va tarixiy vaziyatni ifodalovchi tushuncha tahdid bo'lsa, jamiyatning rivojlanishiga ta'siri ya'ni tor ma'noda esa tahdid deb, makon va zamonda mavjud bo'lgan real jamiyatning ijtimoiy tuzilmalarini zaiflashtirishga qolaversa yemirishga qaratilgan shaxsiy, mahalliy, hududiy, mintaqaviy omillarning qo'rqitish, do'q-po'pisa qilishdan iborat bo'lgan hatti xarakatlarga aytiladi. Tahdidlarning xususiyati va taraqqiyot sohalariga o'tkazadigan ta'sir darajasiga qarab, inson, shaxs, fuqoro, millat, davlat, jamiyat, mintaqa, global, ichki va tashqi, katta va kichik, uzoq va yaqin va boshqa shakllarga ajratish mumkin. Ammo ular qanday shaklda yuzaga kelishidan qat'iy nazar, o'zining mazmun mohiyatiga ko'ra jamiyat taraqqiyotiga qarshi qaratilgan kuch hisoblanadi.

I.A Karimov o'zining "Yuksak ma'naviyat yengilmas-kuch" nomli asarida ma'naviy-mafkuraviy tahdid tushunchalariga to'xtalar ekan: "Ma'naviy tahdid deganda, avvalo, tili, dini, e'tiqodidan qat'iy nazar, har qaysi odamning tom ma'nodagi erkin inson bo'lib yashashiga qarshi qaratilgan, uning aynan ruhiy dunyosini izdan chiqarish maqsadini ko'zda tutadigan mafkuraviy, g'oyaviy va information hurujlarni nazarda tutish lozim". Mafkuraviy hurujlar milliy va diniy tomirlarimizga bolta urishini, ulardan bizni butunlay uzib tashlashdek yovuz maqsadlarni ko'zlashini o'ylaymizki, yurtimizda yashaydigan sog'lom fikrli har

bir odam yaxshi tushunadi. Bunday tajovuzkorona harakatlar bizlar uchun mutlaqo yot bo'lgan mafkura va dunyoqarashni avvalo beg'ubor yoshlarning qalbi va ongiga singdirishga qaratilgani bilan, ayniqsa hatarlidir. Xalq va davlatning ezgu maqsadlariga yot va begona bo'lgan g'oyalar jamiyat hayotiga o'z ta'sirini o'tkazishga harakat qilishi muqarrar. Ayniqsa g'oyaviy beqarorlik hukmron bo'lgan joyda mafkuraviy tahdid kuchayadi. Aholi keng qatlamlari orasida, xususan yoshlarning ongini egallashga urinishlar ortib boradi. Dunyoning turli mamlakatlarida joylashgan, katta mablag' va ta'sir kuchiga ega bo'lgan ba'zi mamlakatlar ana shunday vaziyatdan foydalanib, o'z yovuz niyatlariga erishmoq uchun urinmoqda.

Bu kuchlarning mamlakatimizga ko'z olaytirishi, bizga o'z hukmini o'tkazishga intilishining sababi- yurtimizning geopolitik nuqtai nazardan g'oyat qulay hududda joylashgani, intellektual salohiyat va tabiiy zahiralarga boyligidir.

Yuqoridagi fikrlarda ko'rinib turibdiki, mafkuraviy tahdid o'z mohiyatidan kelib chiqib, eng avvalo, inson ongiga, tafakkuri va hulq-atvoriga havf-hatar solmoqda. Inson ongi va qalbini vayronkor hamda buzg'unchi g'oyalar bilan izdan chiqarishga harakat qilish mafkuraviy tahdidning eng asosiy mazmun-mohiyatini belgilaydi. Mafkuraviy tahdid muayyan jamiyat a'zolarini yagona maqsad va muddaolardan chalg'itib, milliy mentalitetga mos kelmaydigan begona g'oyalar, fikrlar, maqsadlar va qarashlarni chetdan turib eksport qilish jarayonida o'zini yanada aniqroq namoon qiladi.

Hozirgi kunda bizning turmush tarzimizga, ruhiyatimizga nisbatan qilinayotgan ma'naviy-ma'rifiy hurujlarning usullari tobora noziklashib borayapti. Zararli g'oyalar turli kinofilmlar, televedenie ko'rsatuvlari va radio eshittirishlari shaklida, gazeta-juurnallar, internet tarmog'i va boshqa yo'nalishlarda uzluksiz ravishda tiqishtirilib, bizning milliy tushunchalarimizni barbod etishga, mafkuraviy immunitetimizni susaytirishga, yoshlarimizni durugaylashtirishga muntazam harakatlari sezilib turibdi. Bugungi kunda inson qalbini egallash uchun butun dunyoda to'xtovsiz kurash ketayapti. Bu zararli g'oyalarga qarshi xalqimizning or-

nomusi, diniy va dunyoviy e`tiqodi, ma`naviy qadriyati, mafkuraviy immunitet vazifasini o`tashi zarur.

Ma`naviyatni ham bir uyga qiyoslasak, tashqaridan kirayotgan shamol uy ichidagi narsalarni ostin-ustin qilib tashlashini hech bir xonadon sohibi istamaydi. Xuddi shu kabi biz ham yot g`oyalar, oqimlar va mafkuralar ma`naviyatimizga vayronkor ta`sir o`tkazishiga qarshi himoya choralari ko`rishimiz tabiiy. Chetdan o`tkaziladigan mafkuraviy ta`sirga qarshi himoya choralari ko`rishdan avval qanday ta`sirlarni ma`qullash lozimu, qandaylarini rad etish kerakligini aniqlab olish lozim. Hozirgi kunda birorta ham milliy ma`naviyat yo`qki, u boshqa xalqlar ma`naviyatidan to`la ihotalangan bo`lsa. Hatto, Avstraliya chakalakzorlari, Afrika savannalari va Janubiy changalzorlarda turmush kechirayotgan qabilalar ham qo`shni qabilalar va zamona ta`sirini o`zida his qilib turadi. Qolaversa, tarixni tahlil qilish boshqa xalqlar ma`naviyatidan bahramand bo`lgan xalqlar ma`naviyati yuksakliklarga ko`tarilgandan guvohlik beradi.

O`rta Osiyo xalqlari madaniyati va ma`naviyati ham Sharq va G`arbni tutashtirgan karvon yo`llarida joylashgani sababli ham Sharq, ham G`arb madaniyatidan bahramand bo`lgan. Muhimi shundaki, xalqimiz G`arb va Sharq ma`naviyatidan bahramand bo`lib ularning ijobiy tomonlarini o`zlashtiribgina qolmay, ularga ijodiy yondashib yangi cho`qqilarga ko`tarildi.

XXI asr yoshlari turli-tuman mafkuralar tajovuzi kuchayib borayotgan sharoitda yashamoqdalar.

Prezidentimiz Islom Karimov «Fidokor» gazetasi muxbiri savollariga bergan javoblarida yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish masalasini ko`tardi va «Mafkuraviy immunitet» tushunchasining ijtimoiy-siyosiy mohiyati haqida shunday dedi: «Ma`lumki, har qanday kasallikni oldini olish uchun, avvalo, kishi organizmida unga qarshi immunitet hosil qilinadi. Biz ham Vatanga, otabobolarimizning muqaddas diniga sog`lom munosabatni qaror toptirishimiz, ta`bir joiz bo`lsa, ularning mafkuraviy immunitetini kuchaytirishimiz zarur. Ana shunda johil aqidaparastlikning «da`vati» ham, ahloqni rad etadigan, biz uchun mutlaqo begona g`oyalar ham o`z ta`sirini o`tkaza olmaydi».

«Immunitet» tushunchasi lotincha soʻzdan olingan boʻlib, «biror narsadan xalos etish, ozod boʻlish» maʼnosini anglatadi. Yaʼni xalqni turli zararli taʼsirlardan himoyalovchi tizimidir. «Immunitet» tushunchasi dastlab tibbiyotda foydalanilgan boʻlib, organizmning oʻz-oʻzini turli kasalliklardan himoya hila olish qobiliyatini bildirgan.

Oliy majlisning II-chaqiriq, XIV-sessiyasida Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti I. A. Karimov quyidagi fikrni alohida taʼkidlab oʻtdi: Hozirgi kunda diniy ekstremizm mafkurasiga, qoʻporuvchilik-terrorchilikka qarshi kurashdagi asosiy vazifa-aholi oʻrtasida, ayniqsa, yoshlar bilan olib boriladigan targʻibot-tashviqot va tarbiyaviy ishlarni izchil, chuqur oʻylangan tizim asosida tashkil etish va ularning taʼsirchanligini keskin kuchaytirishni bugun boshimizdan kechirayotgan hayotning oʻzi taqozo etmoqda. Halqaro terrorizm kuchlar birlashib, bosh koʻtarayotgan, oʻta makkor va yovuz terrorchilikning mafkuraviy zaminni yoʻqotish va avvalo, yoshlarimizning qalbi va ongi, sogʻlom tafakkuri uchun kurashni taqozo etmoqda. Respublikamizning mustaqil taraqqiyoti tajribasi xalq, ayniqsa, yoshlar ongida gʻoyaviy, mafkuraviy boʻshliq boʻlishga yoʻl qoʻyib boʻlmasligini koʻrsatdi. Mafkuraviy kurash koʻlami va shiddati, ayniqsa, 2001 yil 11 sentyabrdan keyin tobora kuchayib borayotgan hozirgi vaziyat, mamlakatimizda 2000 yil mart, aprel, iyul oylarida sodir etilgan terrorchilik xurujlari shuni taqozo etmoqda.

Terrorizm kim deganda-odatda, ongi zaharlangan, fanatizmga berilgan, oʻzi qiladigan jinoiy harakatiga oʻzi javob bera olmaydigan, qilayotgan harakatini anglamaydigan, kimningdir yovuz niyatini bajaradigan ijrochi kimsa deb qabul qilish kerak.

Odamlarni joniga qasd qilish, oʻldirish, tazyiq ostiga olish, aholini vahimaga solish maqsadida qilinadigan, tinch insonlarni garovga olish kabi holatlar va buning ortida siyosiy-diniy yoki fanatik maqsadlarda uyushtirilgan jinoyatlarni terrorizm qatoriga qoʻshish oʻrinli.

Hozirgi kunda turroristlar oʻz qabih ishlarini oshirishda odamlarning soddaligi, hayotiy tajribasizligi, muqaddas dinimizga boʻlgan qiziqish va

intilishlaridan g`arazli maqsadda foydalanishga harakat qilmoqdalar. Buning uchun «jihod», «shahidlik» haqidagi noto`g`ri talqin yo`lidan boradilar.

Bir aqidaga mukkasidan ketib, boshqa fikrlarni noto`g`ri hisoblab, ularga murosasiz kayfiyatga hamda o`z rahnamolari g`oyasi uchun o`zini qurbon qilish holati aqidaparastlik deb ataladi. O`zini-o`zi portlatib «shahidlik» da`vosini qilayotgan kishilar diniy aqidaparastlarning nomoyondalaridir.

Terroristik guruhlar keyingi paytlarda o`z qurbonlari sifatida ayollarni tanlayotganlari ham alohida e`tiborni o`ziga tortadi.

Ayol o`z farzandi, oilasi o`zi sevgan kishisi va o`zi muqaddas deb bilgan narsasi uchun jonini berishga tayyor. qora niyatli kuchlar esa ayoldagi mana shu fidoiylkdan g`arazli maqsadda foydalanishga urinmoqdalar.

Terrorizm muammosi XX asrning oxiri, XXI asr boshlarida xalqaro jamoatchilikni tashvishga solib qo`ydi. BMT, Evropa xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, ko`plab mintaqaviy, xalqaro, nodavlat va jamoatchilik tashkilotlari, qonunchilik va ijroiya, huquq-targ`ibot organlari uchun muhim muammoga aylandi.

Bugun barchamiz uchun oddiy bir haqiqat ayon bo`lishi kerak: bugun insoniyatga katta tahdid solib turgan bu illatga barham berish borasidagi kurashdan hech kim, hech qaysi davlat chetda qolmasligi tabiiy. Darhaqiqat, bugungi kunda hech kim, hatto eng demokratik va qudratli iqtisodiy, harbiy salohiyatga ega davlat ham xalqaro terrorizm “xoldingi” tahdidlaridan o`zining xavfsizligini so`zsiz kafolatli ravishda ta`minlay olmaydi.

Terrorizm milliy davlat chegaralaridan chiqib, tobora kengayib, globallashtirilmoqda. Insoniyat tinchligi va xavfsizligiga rahna solmoqda. Bu hol jahon jamoatchiligining halqaro terrorizmga qarshi kurashga qaratilgan sa`yi harakatlarini yanada kuchaytirishni taqozo qilmoqda.

Mafkuraviy tahdidlarning eng asosiy va ta`sir qiluvchi quroli- bu mafkuraviy immunitet va mafkuraviy havfsizlikdir.

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, XXI-asrda o'zbek xalqi o'zining fidokorona mehnatlaribilan jamiyat hayotining barcha sohalarida ulkan muvaffaqiyatlarni qo'lga kiritib, jahondagi eng taraqqiy etgan davlatlar qatoridan joy oldi. Chunki uning sha'nu-sharafini, or-nomusini, ishonch e'tiqodini ifodalovchi, taraqqiyot yo'lini yorituvchi, ona vatan mustaqilligini mustahkamlash uchun ma'naviy jasorat ko'rsatishga chorlovchi milliy mafkurasi bor.

Bugungi sharoitda o'sib kelayotgn yosh avlodni ana shu milliy mafkura ruhida tarbiyalamoq lozim. Buning uchun esa avvalo ularning ongiva tafakkurida ma'naviy tahdidlarga qarshi tura oladigan mafkuraviy immunitet va mafkuraviy havfsizlikni shakllantirish amalga oshirish lozimdir.

Mamlakatimiz taraqqiyot pillapoyasidan yangi-yangi cho'qqilar sari qadam qo'yar ekan, biz yashayotgan zamon sur'atlari shiddat bilan tezlashib,oldimizda yana qancha muammo va mashaqqatlar paydo bo'lar ekan, tabiiyki ma'naviy hayotimiz ham ana shu sinovlarda toblanib, yuksalib, jamiyatimiz, millatimizning yorug' va sog'lom kelajagini har qanday tahdid va to'fonlardan-davr o'zgarishi bilan ularning ko'rinishi va shakli o'zgarishiga qaramasdan – bezavol saqlash va asrab qolishga qodir bo'lishi zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. O`zbekiston XXI asr bo`sag`asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. T.: «O`zbekiston», 1997 yil
2. Karimov I. A. Jamiyat mafkurasi xalqni-xalq, millatni millat qilishga xizmat etsin. T.: «O`zbekiston», 1999 yil
3. Karimov I. A. Milliy istiqlol mafkurasi-halq e`tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. T.: «O`zbekiston», 2000 yil
4. Karimov I. A. O`zbekiston XXI asrga intilmoqda. T.: «O`zbekiston», 2000 yil
5. Karimov I. A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimiz. T.: «O`zbekiston», 2000 yil
6. Karimov I. A. «Milliy istiqlol g`oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» risolasiga so`z boshi. T.: «O`zbekiston» 2001 yil
7. Karimov I. A. Biz tanlagan yo`l-demokratik taraqqiyot va ma`rifiy dunyo bilan hamkorlik yo`li. T.: «O`zbekiston», 2003 yil
8. Karimov I. A. Vatanimizning tinchligi va xavfsizligi o`z kuch-qudratimizga, xalqimizning hamjihatligi va bukilmas irodasiga bog`liq. T.: «O`zbekiston», 2004 yil
9. Karimov I. A. Qonun va adolat ustuvorligi faoliyatimiz mezonini bo`lsin. Surxondaryo viloyat xalq deputatlari Kengashining navbatdan tashqari sessiyasida so`zlagan nutq. «Xalq so`zi», 2004 yil 2 iyun
10. Karimov I. A. Yuksak ma`naviyat- yengilmas kuch. T.: «Ma`naviyat» 2008 yil
11. Milliy istiqlol g`oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. T.: «Yangi asr avlodi». 2001 yil
12. Begmatov A. Globallashuv, ma`naviyat va milliy g`oya ehtiyoji. Ma`ruzalar matni. T.: «Akademiya», 2003 yil